

ВЕЛЕТ КЛІБОРОБСЬКОГО ДУХУ

Ще і на світ не благословиться, як Михайло Поляк із Бокійми уже на ногах. Не відчуває газда, що на життєвому алендарі дев'ятий десяток літ. Це зозулина справа захувати весни і літа, а бокіймівчанину за господарськими клопотами, як кажуть, ніколи вгору глянути. Пара коней, дві корови, свині та інша живність потребують догляду. Тож спозранку господар крутиться, як білка в колесі, бо все на його плечах. Хіба що корівок не доїть, це "парафія" дружини Ніни Іллівни. А після цієї ранкової хазяйської зарядки Михайло Іванович снідає і вирушає в поле. На землі він відпочиває тілом і душею. Може весь день орати і не втомитися. Праця на землі стала своєрідним допінгом для нього. І не заради казкових статків звалив на плечі нелегку ношу. Не кожен зможе зрозуміти життєву філософію 82-річного господаря. Для цього треба зануритися у витоки невтомного працелюбства і душевного благородства.

ЗА ПЛУГОМ ІЗ 9 ЛІТ

У Івана Поляка було четверо синів. Тішився чоловік своїм найдорожчим скарбом. А ще захоплювався рибалкою. Мабуть, вона і стала причиною біди, бо десь у водно-прохолодних заплавах застудився і туберкульоз загнав у могилу високого вусатого красеня у віці Ісуса Христа. Найстаршому Мишкові тоді, у 1932 році, виповнилося дев'ять років, а наймолодшому Степанку – лише чотири. Осиротіли і семирічний Ванько та на рік молодший Агафоній. Відтак Мишкові довелося перейматися господарськими клопотами. Із 9 років за плужком – не жарт. Не раз хлопчина обливався гіркою сльозою, бо не міг дати ради норовливим коням, яких провокували набридливі мухи.

Освіта юного хазяїна обмежилася чотирма класами польської «повсхешної» школи. Учителька вмовляла вдову-мату чотирьох хлоп'ят, щоб віддала здібного Мишка до п'ятого класу. Але не до наук йому було. Після школи змушений був запрягати коні і їхати в поле. Зрозуміло, що не витримав такого шаленого темпу, тож зосередився тільки на господарчі.

Уже в 13 літ Мишко самостійно сів, косив та разом із братами старанно виконував інші сільгоспроботи. Тоді мама повністю довірила синам хазяйство. Коли прийшли «перші совети», ненька відмовилася вступати у колгосп. Боялася вибитися зі звичної життєвої колії і залишитися без кусня хліба, а разом із синами давали собі раду...

Через багато літ після смерті тата мама розповідала Михайлу, що батько був прихильником комуністичних ідей. Тож, за її твердженням, за панської Польщі у нього була перспектива опинитися у тюрмі, а за перших чи других «советів» – загинути у війсьній круговерті. Лише рання смерть не вписала у його життєпис отих трагічних сторінок.

СОЛТИС ГОРЛОВИЙ РЯТУЄ ОДНОСЕЛЬЦІВ

Чимало життєвих потрясінь випало на долю Поляків у роки гітлерівської окупації. Ванько ходив на роботу у «штатгут» – фільварок, який знаходився на Богданівці – околиці Бокійми. Часто не мав хлопчина у що взутися, тож обмотував ноги онучами і в таких пристосованих «мештах» відбував трудову повинність. Річ у тім, що бокіймівчан не вивозили на примусові роботи в Німеччину, оскільки були зайняті у штатгуті. А ось жителі сусідньої Козирщини скуштували німецького «раю».

Втім, таке «гуманне» ставлення до бокіймівчан гітлерівці

зберігали хіба що упродовж перших двох військових літ. У 1943 році, після стратегічних поразок під Сталінградом, на Курській дузі та на інших ділянках фронту фашисти наче озвіріли. А тут ще й українські партизани стали дошкуляти. Відтак не забарилися каральні акції німецьких військ...

На Спаса 1943 року Михайло Поляк звозив драбиняком снопи на фільварок. Двічі вдарив дзвін – сигнал на обід. Хлопець випріг коней і верхи поїхав додому. А тим часом у селі хазяїнував каральний загін. Знавівнілі заїди зганяли людей до церкви, де збиралися їх живцем спалити. Не уникнути б багатьом бокіймівчанам мученицької смерті, якби не розважливість і стійкість солтиса Івана Горлового, котрого по-вуличному називали просто Іваном Кириковим. Відчувши агресивні наміри карателів, він щодуху помчав на фільварок, де швиденько пояснив німцю Вінкопу, котрий керував роботами, про можливу розправу над односельцями. І чужак встиг на перемовини із карателями ще до того, як вони хотіли розпочати пекельну справу, пояснивши їм, що ці люди ходять на роботу і ніяких злочинів не вчинили. І ті дали відбій каральній акції. Може, якраз кмітливість Івана Горлового врятувала Бокійму від трагедії, яка 13 липня 1943 року спіткала жителів Малина. Серед потенційних жертв ймовірного бокіймівського лиха була мама братів Поляків, а також наймолодший Степан...

Ще тижнів зо два каральний загін стояв у селі. Були там німці, росіяни, українці, узбеки, але нікого не зачіпали.

У ВІЙНИ СВІЙ РАХУНОК

У березні 1944-го Фанько Поляк повіз гній у поле. Згодом сплотнілий забіг у хату і на одному диханні випалив:

- Мамо! Мішка! Німці!

Відтоді і розпочалися поневіряння та небезпечні військові пригоди. Перебігаючи через шосе, що веде на Війницю, лише заступництво Всевишнього врятувало Михайла від німецьких куль. Перебиватися доводилося на баболоцькому хуторі, у Козирщині, а тижнів два – у Янека – столяря, котрий жив під лісом. Та не всім вдалося втекти. Маму братів Поляків, священника Черняхівського та інших бокіймівчан забрали на роботи до фатерлянду. На щастя, мама повернулася, бо на медичній комісії у неї виявили хворобу серця.

Згодом Михайло Поляк потрапив під обстріл колони фашистів, яка зі Сморгдві прямувала на Бокійму. Кобила, якою хлопець їхав, спокохалася грізного «Гальт!» і на всіх парах помчала дорогою.

ЗАКІНЧЕННЯ НА 15 СТОРІНЦІ.

ВЕЛЕТ ХЛІБОРОБСЬКОГО ДУХУ

ЗАКІНЧЕННЯ. ПОЧАТОК НА 6 СТОРІНЦІ.

- Та-та-та! - навздогін застрочив автомат, але жодна куля в варину не влучила. Про себе тоді втікач і не подумав.

Однак уникнути зустрічі із окупантами не вдалося. У хату дядька Олекси Поляка на Козирщині забрело кілька 14-15-річних німецьких хлоп'ят, котрих гітлерівська мобілізація виштовхала на війну. Плакали ці вояки, бо не хотіли помирати у смертельній круговерті...

Невдовзі двадцятилітній бокиймівчанин разом із двома сотнями жителів навколишніх сіл у Теслугові Радивилівського району перед відправкою у Німеччину ремонтував дорогу. Із вивчення гітлерівців виокремлювали лише «Котуша», «Котуша». Це вже згодом на фронті Михайло пізнав магію слова «Котуша»...

Разом із Дем'яном Тихоновецьким Михайло втечею рятується від фашистської неволі. Боялися хлопці знову втрапити до фашистів. Особливо відлякував підстаркуватий витрешкуватий німака, котрий змушував невільників співати «Волга, Волга». Полонений із Підмосков'я затагував пісню, бранці підхоплювали, а гітлерівець і собі гундосив «Вольга, Вольга»... А вже у Рідкові втікачі наштовхнулись на ворогів, хоча відразу і не втімили, що мають справу з чужинцями, адже окрик «Куда, сукины сыны?!» вселяв певний оптимізм.

З'ясувалося, хлопці потрапили до рук власовців. Гітлерівські прислужники стали розпитувати парубків, хто вони, звідки і куди мандрують. Бокиймівчани домовилися, що діалог із власовцями вестиме переважно Михайло, щоб не заплутатися у розповідях і не викликати зайвої підозри. Отож парубок пояснив, що сім'ї евакуювалися з Бокійми, а в дорозі вони відбилися від своїх.

Але ті не йняли віри.

- Врете! - не вгавав один з них. - Вы - советские разведчики и пуля вам в лоб.

Можна лише уявити, що діялося в душі втікачів, коли гітлерівські запродавці у їх присутності раділися, «пустих бегловцев в расход или забрать с собой».

На диво, врятував хлопців німець невисокого зросту.

- Пан по-польску розуміє? - звернувся до Михайла.

- Для чого не розумію, - зреагував бокиймівчанин на запитання.

- Аусвайс маш?

- Мам.

- Покаж.

Михайло і Дем'ян пред'явили довідки. Німець переглянув їх, а тоді виніс вердикт:

- До маткі!

Згодом бокиймівчани неодноразово обговорювали скрутну ситуацію і дивувалися, житейським метаморфозам: росіяни зопалу могли вбити, а німець розібрався і врятував життя.

Незабаром у Теслугові вступили радянські війська. Через Вовкові, Ільпибоки, Рудку поверталися втікачі у Бокійму. Ваньку викликали у польовий військкомат. Брат ще повернувся звідти, переночував у рідній оселі і пішов на війну.

Військова сурма покликкала на війну і Михайла. Він ще встиг намолоти мамі та молодшим братам борошна, а тоді вирушив на збірний пункт. Із фронтових доріг до рідного порога без жодної подряпинки повернувся тільки Михайло. Молодший Ванько поліг смертю хоробрих під Варшавою. Ось такий рахунок сім'ї Поляків виставила війна...

ЯКБИ НЕ РОБИВ, ТО ПОМЕР

У бокиймівському колгоспі Михайло Поляк ким тільки не працював: іздовим і заступником голови з тваринництва, сорок років крутив «баранку» автомобіля, років сім чаклував над горном у кузні. А коли сталася так звана аграрна реформа, то вирішив семидесятилітній газда господарити самостійно. Взяв в оренду півтора гектари землі, згодом доплюсував до них свій і дружини земельні паї, тож разом із присадибною ділянкою обробляє майже семигектарний наділ. Вистачає сил ще й людям допомагати.

Михайло Іванович - людина справи, тож численні звіти про фермерську діяльність викликали спротив.

- Ну, який я фермер?! - апелював він до чиновників від папірців.

Урешті, нині він просто веде приватне селянське господарство. Не знаю, чи є ще десь в Україні 82-літній газда, котрий залюбки обробляє 7 га землі. І не для побиття рекордів бокиймівчанин взявся за землю, а з органічної потреби. Тягнуть руки до земельки-годувальниці. Може, цей стан ветерана праці дехто ніколи не зрозуміє. Тільки людина, котра душею прив'язана до хліборобського ремесла, може стверджувати: якби не робив, то вмер би. Або щиро зізнаватися, що у полі цікаво і легко. А ще він кожною своєю клітинкою вловлює живлячий запах землі і насолоджується ним сповна. І жодних нарікань на якісь клопоти, проблеми. Нині 268 жителів сільради хазяйнують на земельних паях, але навіть значно молодші не обробляють стільки, як Михайло Поляк.

- Тату, кинь ту землю, нам соромно, що ти так важко працюєш! - не раз дорікали три доньки. І чули у відповідь:

- Ви хочете, щоб я вмер? - І жартує: - Гордіться, що батько працює.

Великі християнські свята приносять душевний спокій, але зачасти після триденної «розслабухи» господар почувується фізично розбитим і лінкуватим. Нині бодай одну підводу гною вивезе у поле. Розкидає добриво, а тоді поволі із думками наодинці повертається у село...

- Михайле Івановичу, заради чого так важко працюєте? - запитую.

- Я ж сказав, що мені у полі легко і добре. Навіть не припускаю, що залишу хліборобські турботи, - відповідає.

Воістину: збагнути помисли цього велета хліборобського духу може лише людина із дивосвітом народного філософа і щирого трударя...

Віталій ТАРАСЮК.

P.S. Колектив редакції газети «Гомін плюс» щиро здоровить Михайла Івановича Поляка із Днем народження та святом Архистратига Михаїла. Міцного здоров'я Вам, шановний хліборобе, великого щастя, добра і довголіття. Хай доля живить Вас життєвою наснагою і примножує сили багато літ і весен.